

Nr 51.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av sockernärningen i riket m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 14 maj 1948 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 262, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) besluta, att för tiden från och med den 1 februari 1949 till och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock senast den 31 januari 1950, rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skall tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överlåter sådan rätt;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt; samt

3) medgiva, att avtal må träffas mellan staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget rörande sockertillverkningen m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande statsrådet vid ärendets föredragning införde Kungl. Maj:t anfört.

Till utskottets behandling ha överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 413 av herrar *Ivar Persson* och *Löfvan-der* samt II: 581 av herrar *Hansson* i Skegrie och *Persson* i Svensköp, vari hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att för innevarande år låta utbetala ersättning för fraktkostnader för transport av sockerbetor i enlighet med de riktlinjer, som i motionerna antytts, till de odlare, som tidigare transporterat betor på Malmö—Genarps järnväg; samt

2) de likalydande motionerna I: 414 av herr *Ivar Persson* m. fl. och II: 580 av herr *Hansson* i Skegrie, vari hemställts, »att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 262 måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att lastningsanordningar för sockerbetor snarast anordnas även vid järnvägsstationerna i Ramlösa Brunn, Gyhult och Börringe samt att järnvägsstyrelsen bemyndigas att av statens järnvägars dispositionsfond taga i anspråk erforderliga medel härför».

Beträffande vad föredragande statsrådet i ärendet anfört får utskottet hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll.

I fråga om lydelsen av det i propositionen omförmälda förslaget till kontrakt mellan svenska staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget angående sockertillverkningen m. m. under tiden 1 augusti 1948—31 juli 1949 tillåter sig utskottet hänvisa till vid propositionen fogad Bilaga 1.

Av innehållet i de i ämnet väckta motionerna må här återgivas följande.

I de likalydande motionerna I: 413 och II: 581 har framhållits, att ur betodlarnas synpunkt de gjorda fraktkostnadsberäkningarna vore tillfredsställande när det gällde frakter per järnväg. Något annorlunda torde saken ställa sig för de betodlare, som måste låta frakta betorna med lastbil eller traktortåg. Genom den av årets riksdag beslutade starka höjningen av bensinskatten komme givetvis transportkostnaderna att höjas avsevärt. Genom beslut av Kungl. Maj:t hade trafiken på Malmö—Genarps järnväg numera nedlagts. Betodlarna i trakten av denna järnväg bleve därför tvingade att anlita lastbilar för transport av betorna, vilket komme att medföra mycket stora merkostnader för transporten. De berörda betodlarna komme härigenom att ställas i ett sämre läge än tidigare vad fraktkostnaderna beträffade. Dessa odlare torde vid teckningen av areal för betodlingen i våras i stor utsträckning ha utgått ifrån att trafiken på Malmö—Genarps järnväg skulle komma att fortsätta. Hade motsatsen varit fallet skulle med all sannolikhet en mindre areal ha tecknats för odling i de bygder, genom vilka järnvägen ginge fram. Det vore rimligt, att de odlare, som tidigare använt denna järnväg för bettransporter, erhöle motsvarande ersättning för fraktkostnaderna, som skulle tillkomma de odlare, som transporterade betor per järnväg. Möjligen borde ersättningen jämkas något nedåt med hänsyn till att odlarna icke behövde köra betorna från gården till järnvägsstation.

Till stöd för det i de likalydande motionerna I: 414 och II: 580 framställda yrkandet har erinrats om vissa av Sveriges betodlares centralförening gjorda framställningar om anläggande inom III distriktet vid statens järnvägar av vissa lastningsanordningar för sockerbetor. I skrivelse den 29 augusti 1947 hade sålunda hemställts om sådana anordningar, vilka i propositionen beräknades kosta 673 000 kronor. Centralföreningen hade vidare i skrivelse av den 25 mars 1948 hemställt, att erforderligt belopp skulle ställas till järnvägsstyrelsens förfogande för åstadkommande av lämpliga lastningsanordningar jämväl vid järnvägsstationerna i Ramlösa Brunn, Gyhult och Börninge. Den beräknade kostnaden härför uppginge till 186 000 kronor. Orsaken till denna sistnämnda hemställan vore att sockerbolaget meddelat, att det såge sig nödsakat nedlägga driften vid sockerbruken i Hälsingborg och Svedala. De sockerbetor som tidigare levererats till dessa bruk måste därför hänvisas till andra och torde komma att i stor utsträckning levereras vid ovannämnda järnvägsstationer. För de betodlare, som brukade leverera till nämnda fabriker, innebure emellertid den vidtagna åtgärden ett avsevärt försvårande och fördyrande av betodlingen och torde, därest ej tillfredsställande leveransmöjligheter anordnades, komma att innebära risk för

omfattande minskning av odlingen. Detta vore i de här aktuella fallen att beklaga, då en stor del av de till dessa bruk tidigare levererade sockerbetorna komme från synnerligen goda betjordar. Om ej de av centralföreningen begärda lastningsanordningarna komme till stånd, funnes även risk för att nedläggandet av sockerbruken komme att innebära stora svårigheter för betodlarna ur arbetskraftssynpunkt, då varken tid eller arbetskraft räckte till för handlossning. Såsom av propositionen framginge hade statens sockernämnd tillstyrkt denna framställning.

Enligt propositionen hade emellertid Kungl. Maj:t bemyndigat järnvägsstyrelsen att av statens järnvägars dispositionsanslag taga i anspråk endast 673 000 kronor, varför departementschefen alltså ej inräknat kostnaden för de lastningsanordningar som genom nedläggandet av nämnda sockerbruk måste anses nödvändiga. Huruvida ovannämnda belopp å 673 000 kronor i sin helhet komme att åtgå för de därför avsedda lastningsanordningarna torde svårigen kunna förutsägas. Ett eventuellt överskott borde emellertid kunna få disponeras i enlighet med av centralföreningen i skrivelsen den 25 mars 1948 gjorda yrkanden. Förutsättning härför vore emellertid att riksdagen i princip uttalade sig för att lastningsanordningar i Ramlösa Brunn, Gyhult och Börringe snarast måtte komma till stånd.

Utskottet. Under en följd av år ha statsmakterna genom avtal med såväl sockerindustrien som betodlarna reglerat sockernäringen i landet. Huvudprincipen för regleringen har varit, att staten enligt vissa bestämmelser tillförsäkrat Svenska sockerfabriksaktiebolaget ensamrätt till import av socker mot det att bolaget åtagit sig att inbjuda till teckning av kontrakt om sockerbetsodlingen i enlighet med av staten godkända grunder. Sedan ett antal år tillbaka garanterar staten därjämte bolaget täckning av vissa med sockertillverkningen förbundna kostnader, mot det att bolaget är redovisningsskyldigt för sina på grund av sockertillverkningen erhållna inkomster. Enligt den föreliggande propositionen skall i huvudsak samma principer som hittills tillämpats gälla för sockernäringens reglering under nästa tillverkningsår.

I de i anledning av propositionen väckta motionerna behandlas vissa med sockernäringens reglering sammanhängande frågor. Sålunda yrkas i de likalydande motionerna I: 413 och II: 581, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att för innevarande år låta utbetala ersättning för fraktkostnader för transport av sockerbetor till betodlare, som tidigare transporterat betor på Malmö—Genarps järnväg. I de likalydande motionerna I: 414 och II: 580 yrkas, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa att lastningsanordningar för sockerbetor snarast anordnas vid järnvägsstationerna i Ramlösa Brunn, Gyhult och Börringe samt att järnvägsstyrelsen bemyndigas att av statens järnvägars dispositionsanslag taga i anspråk härför erforderliga medel.

Vad angår de likalydande motionerna I: 413 och II: 581 får utskottet erinra om att Kungl. Maj:t genom resolution den 30 december 1947 på ansökan av

Malmö—Genarps nya järnvägsaktiebolag såsom ägare av Malmö—Genarps järnväg medgivit, att för nämnda järnväg meddelade koncessioner må upphöra att gälla med utgången av juni 1948, koncessionshavaren dock obehaget att dessförinnan nedlägga järnvägsdriften vid i samråd med järnvägsstyrelsen bestämd tidpunkt. Vid förhandlingarna rörande villkoren för betodlingen under år 1948, vilka förhandlingar avslutades först i mars månad samma år, framfördes emellertid ej något önskemål om beaktande av de kostnader, som må kunna uppkomma för betodlare i anledning av nedläggandet av denna järnväg. Då utskottet icke kan finna sådana omständigheter föreligga, att staten bör vid sidan av den träffade överenskommelsen utbetala särskild ersättning för dylika kostnader, avstyrker utskottet berörda motioner.

Beträffande härefter de likalydande motionerna I: 414 och II: 580 får utskottet framhålla, att sedan år 1940 i syfte att underlätta järnvägstransporter av sockerbetor särskilda åtgärder vidtagits genom byggande vid olika järnvägsstationer inom betdistrikten av arbetsbesparande anordningar för lastning och lossning av betor. För detta ändamål ha tidigare anvisats medel genom anslag å riksstaten, varjämte från statens järnvägars dispositionsanslag tagits i anspråk visst belopp för dylika anordningar vid statens järnvägar. Enligt vad som framgår av den nu föreliggande propositionen har Kungl. Maj:t den 14 maj 1948 bemyndigat järnvägsstyrelsen att av statens järnvägars dispositionsanslag taga i anspråk högst 673 000 kronor för vidtagande av ytterligare betlastningsanordningar vid statens järnvägar. Vid beräkningen av nämnda belopp har hänsyn icke tagits till de kostnader å 186 000 kronor, som omförmålas i de likalydande motionerna I: 414 och II: 580 och som gälla lastningsanordningar vid järnvägsstationerna i Ramlösa Brunn, Gyhult och Börringe. Sistnämnda lastningsanordningar ha av Sveriges betodlares centralförening ansetts erforderliga på grund av nedläggandet av sockerbruken i Hälsingborg och Svedala.

Enligt utskottets mening bör något hinder icke möta mot inrättande av de i motionerna avsedda lastningsanordningarna, i den mån härför erforderliga medel kunna bli tillgängliga inom ramen för det av Kungl. Maj:t för vidtagande av ytterligare betlastningsanordningar vid statens järnvägar bestämda beloppet å 673 000 kronor. Utskottet finner även önskvärt, att Kungl. Maj:t, om så skulle visa sig påkallat, tager under övervägande, huruvida ytterligare medel skola få tagas i anspråk för de i motionerna avsedda lastningsanordningarna. Med vad nu sagts torde syftet med de ifrågasvarande motionerna kunna anses tillgodosett. I den mån motionärernas yrkande må kunna ha större räckvidd, kan utskottet icke biträda detsamma.

Utskottet finner i övrigt icke anledning till erinran mot den föreliggande propositionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande proposition nr 262,

1) besluta, att för tiden från och med den 1 februari 1949 till och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock senast den 31 januari 1950, rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skall tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överlåter sådan rätt;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt; samt

3) medgiva, att avtal må träffas mellan staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget rörande sockertillverkningen m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande statsrådet vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anfört;

B) att de likalydande motionerna I: 413 av herrar Ivar Persson och Löfvander samt II: 581 av herrar Hansson i Skegrie och Persson i Svensköp icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; ävensom

C) att de likalydande motionerna I: 414 av herr Ivar Persson m. fl. och II: 580 av herr Hansson i Skegrie måtte, i den mån desamma icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 10 juni 1948.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ekman*, Velander*, Franzon*, Ramberg, Rosander, Niklasson, Isaksson och Petrén*; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Hagberg i Malmö, Orgård, Henriksson*, Sundström, Kristensson, Olofsson i Höganäs, Vigelsbo*, Bladh och Larsson i Luttra.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.